

JMG

Kandidatuppsats i journalistik

2020-01-09

Institutionen för journalistik,
medier och kommunikation

www.jmg.gu.se

Blind utbildning – blind kår

En kvalitativ studie om hur svenska
journalistutbildningar inkluderar etnicitet i styrdokument

Författare: Hedda Sahlin Ekberg, Nora Adin Fares, Parastoo Saeidi

Handledare: Monica Löfgren Nilsson

Kursansvarig: Marina Ghersetti

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

Abstract

The aim of this study is to examine if ethnic diversity is included in the regulatory documents of Swedish journalism educations. It will also examine how the prevalence of ethnic diversity changes over the time. This was achieved by examination of the three following aspects: (i) In which way ethnic diversity is included in the regulatory documents; (ii) What differences that occur in the documents over time; (iii) The difference between how gender and ethnic diversity are included in the documents.

The theoretical framework used to analyse and interpret the results of our study is rooted in postcolonialism: the theory of "we and them", orientalism and hegemony. Furthermore the theory of discursive discrimination was used. Earlier research has been a contributing factor to analyze the results as well.

This study was carried out using a qualitative text analysis and consisted of analyzing all journalism educations in Sweden. To discover any changes over time we examined the years, 1989, 1999, 2009 and 2019. Four different questions were used to analyze how and in which way the concepts "ethnic diversity" and "gender" was included in the regulatory documents. The questions were:

1. What is said about ethnic diversity?
2. Are there any notions in the documents that can be interpreted as ethnic diversity?
3. What is said about gender?
4. Are there any notions in the documents that can be interpreted as gender?

With a total of six different journalism educations and over 30 regulatory documents, the results shows that ethnic diversity is not generally included in the regulatory documents. The results show differences in how frequently gender occurs in comparison to ethnic diversity. Furthermore the result show an increase in 2009 where ethnic diversity is mentioned at least once in every journalism program. In 2019 it decreases and most documents regress to excluding ethnic diversity in the regulatory documents.

Key words: Ethnicity, ethnic diversity, diversity, gender, regulatory documents

Nyckelord: etnicitet, etnisk mångfald, mångfald, genus, styrdokument

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Bakgrund	5
2.1 Etnicitet	7
3. Syfte och frågeställning	8
3.1 Syfte	8
3.2 Frågeställning	8
4. Teoretisk ram	9
4.1 Postkolonial teori	9
4.2 Hegemoni	10
4.3 Diskursiv diskriminering	10
4.4 Vad innebär dessa teorier för studien?	11
5. Tidigare forskning	11
5.1 The Media in Black and White (1997)	11
5.2 Journalistik och mångfald (2009)	12
5.3 Mediernas vi och dom (2006)	13
5.4 Assessment of the Status of Diversity Education in Journalism and Mass Communication Programs (2009)	14
6. Inomvetenskaplig problematisering	14
6.1 Genus/kön som jämförande faktor	15
7. Material	17
7.1 Bakgrund	17
7.2 Utbildningsplan	17
7.3 Kursplan	18
7.4 Litteraturlistor	18
8. Urval	18
8.1 Journalistiska kandidatutbildningar i Sverige	18
8.2 Djupdykningar	19
8.3 Bortfall	20
8.4 Validitet och generaliserbarhet	21
8.5 Reliabilitet	21
9. Metod	22
9.1 Kvalitativ textanalys	22
9.2 Modell för kvalitativ textanalys	23
9.3 Teori till realitet	25

10. Resultat	27
10.1 Utbildningsplaner	27
10.2 Kursplaner	29
10.3 Litteraturlistor	32
10.4 Mångfald i styrdokumentet	35
11. Analys	35
11.1 På vilket sätt inkluderar styrdokumentet på journalistiska kandidatutbildningar i Sverige etnisk mångfald?	35
11.2 Vilka skillnader och likheter visar de olika styrdokumentet över tid?	36
11.3 Finns det någon skillnad mellan hur genus/kön och etnisk mångfald inkluderas i styrdokumentet?	37
11.4 Slutsats analys	38
12. Slutdiskussion	39
12.1 Reflektioner kring studien	39
12.2 Journalistik som tredje statsmakt	41
12.3 Vad betyder detta för samtiden	42
12.4 Framtida forskning	43
13. Referenslista	45
13.1 Källor	48
14. Bilagor	48

1. Inledning

Sverige är ett land i förändring. Politiskt, demografiskt och inte minst journalistiskt. Den stora spridningen av sociala medier de senaste tio åren har möjliggjort för nya plattformar där diskussioner och kritik kan framföras på sätt som inte alltid varit konventionella. På sociala medier ifrågasätts den opartiska journalistiken, vilket bland annat har lett till kritikstormar som ifrågasätter rasistiska stereotyper.

Ett exempel är när Malou Von Sivers intervjuade den unga rapparen Greekazo i TV4:s ”*Malou efter tio*”. Intervjun mötte hård kritik eftersom rapparen bjöds in till programmet för att prata om musik, men istället blev anklagad för att romantisera våld och knark (SVT Nyheter, 2019). Kritikerna menade att intervjun var dömande och rasistisk. Den problematik som går att definiera av dessa kritikstormar är att journalistiken i Sverige verkar ha en brist på perspektiv mot rådande stereotyper.

Det har alltid varit av stor vikt att journalister ska representera befolkningen och spegla den verklighet som de lever i. En tredje statsmakt som granskar samhället med folkets intresse i åtanke. Men vad händer när den tredje statsmakten inte lyckas ta hänsyn till minoritetsgrupperna i samhället?

En observation vi gjort som studenter på journalistutbildningen vid Göteborgs universitet (JMG) är att vi inte får lära oss om representation utifrån någon annan faktor än kön. Vår gemensamma upplevelse är att vi hittills inte haft en enda föreläsning som nämner bristen på representation av icke-vita personer inom journalistkåren, i rapporteringen eller som experter. Detta trots att 19 procent av Sveriges befolkning är utrikesfödda (Statistiska centralbyrån, 2019).

Enligt boken *Journalistik och mångfald* handlar det inte enbart om att rekrytera fler icke-vita personer för att rapportering och redaktion ska bli mer inkluderande. Bristen på representation av minoriteters perspektiv kommer från sociala normer och praktiker. Det blir svårare att motarbeta dessa perspektiv om de genomsyrar hela vägen

till toppen (Hultén, 2009). Det innebär att det inte enbart är den sociala sammansättningen av människor som dikterar vilken journalistik som skapas och utifrån vilka perspektiv.

Om journalisternas bakgrund inte alltid är den mest avgörande faktorn, handlar det då istället om att perspektiven behöver läras ut under utbildning? Tar journalistutbildningar ansvar för att framtida journalister ska bredda mediebilderna av minoritetsgrupper?

2. Bakgrund

Vi anser att det är viktigt att prata om representation inom alla branscher, inte minst för att ta reda på vilka som får komma till tals och vad det beror på. Att få kunskap om hur representationen på arbetsplatsen ser ut är betydelsefullt för alla olika branscher. Speciellt inom journalistiken.

“Journalistkårens sociala sammansättning är viktig att analysera, av många skäl. För det första är den sociala representationen inom olika yrkesgrupper en grundläggande demokratisk fråga.” (Djerf-Pierre, 2012 s.17)

Journalistkåren har under en lång tid varit en homogen grupp. I undersökningen *Svenska journalister 1989-2011* framgår det att 2011 var ett år där det var betydligt vanligare att ha en bakgrund i medelklassen eller i en akademikerfamilj - än i arbetarklassen. Den sociala bakgrunden har sett ungefär likadan ut sedan 1999. Detta gäller även etnisk bakgrund. 2011 angav fem procent av journalistkåren att de själva har invandrat till Sverige, en siffra som inte har ökat sedan 2005 (Djerf-Pierre, 2012).

Trots denna statistik menar Djerf-Pierre att det har pågått en diskussion under åren om betydelsen att rekrytera journalister med annan etnisk bakgrund än svensk. Inom medieföretagen diskuteras frågan om hur en ökad rekrytering av journalister, med annan bakgrund än svensk, behövs för att nå ut till önskade läsar-, lyssnar- och tittargrupper i befolkningen (ibid.).

Den här uppsatsen kommer inte att fokusera på journalistkårens homogenitet. Istället ligger fokuset på *om* och *hur* perspektiv kring etnisk mångfald lärs ut under journalistutbildningarna, för att i sin tur bryta den homogeniteten.

Enligt den statliga utredningen *Mediernas Vi och Dom* (2006) har forskare studerat mediernas roll för reproduktionen av etablerade föreställningar och normer om etnicitet som finns i ett samhälle. Forskarna menar att de allra flesta journalister påverkas av dessa etablerade "normaliteter".

De befintliga journalisterna har ett socialt sammanhang där det existerar ett djuprotat "vi-och-dem-tänkande" som reproduceras genom förskolan, skolan och etablerade mediala- och politiska system. Journalisterna har även genomgått en utbildning som förstärker deras etablerade normer, värderingar och föreställningar om "de andra". Sedan träder samma färdigutbildade journalister in på redaktioner runt om i landet och reproducerar det djuprotade "vi-och-dem-tänkandet" (SOU 2006:21).

Ett exempel från en arbetsplats som tydligt värderar betydelsen av mångfald är public-servicebolaget Sveriges Radio (SR). I en jobbannons på SRs hemsida står följande:

"Vi tycker att det är viktigt att Sveriges Radio speglar samhället och ser därför mångfaldskompetens som meriterande. Det betyder att vi gärna ser att du har brett kontaktnät inom olika delar av samhället samt förstår eller talar flera språk. Vi värdesätter medarbetare med olika erfarenheter" (Sveriges Radio, 2019)

SR är en stor arbetsgivare i journalistbranschen. Under utbildningen lär sig journaliststudenter på Göteborgs universitet (JMG) att hantera program som Digas och AVID för att lättare kunna rekryteras till ett public-servicebolag. SR värdesätter tydligt mångfald. Varför lär vi oss då inte mer om vikten av etnisk representation i föreläsningar och under utbildningens gång?

Vad vi hittills har upptäckt under vår utbildning är att de föreläsningar som lyfter representation enbart pratar om det utifrån binära kön; manligt och kvinnligt. Föreläsningar om representation handlar om skillnaderna mellan kvinnor och män inom det journalistiska fältet. Men dessvärre lyfts det inte ur ett etniskt mångfaldsperspektiv - något vi vill

problematisera. Därför vill vi veta: Lärs perspektiv om etnisk mångfald ut på journalistiska kandidatutbildningar i Sverige?

2.1 Etnicitet

Ett centralt begrepp i denna studie är *etnicitet*. Vidare kommer följande definition av ordet att användas:

”Med etnisk tillhörighet menas en individs nationella eller etniska ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande. Det kan handla om att vara exempelvis svensk, same eller chilensare” (Diskrimineringsombudsmannen, 2019).

3. Syfte och frågeställning

3.1 Syfte

Denna studie syftar till att undersöka huruvida perspektiv kring etnisk mångfald lärs ut på journalistiska kandidatutbildningar i Sverige. Studien kommer att använda genus/kön som en jämförande faktor för att ta reda på om dessa perspektiv inkluderas oftare eller inte i jämförelse med etnisk mångfald.

3.2 Frågeställning

1. På vilket sätt inkluderar kursplaner, utbildningsplaner och litteraturlistor på journalistiska kandidatutbildningar i Sverige, etnisk mångfald?
2. Vilka skillnader och likheter visar de olika styrdokumenterna över tid?
3. Finns det någon skillnad mellan hur genus/kön och etnisk mångfald inkluderas i styrdokumenterna?

4. Teoretisk ram

4.1 Postkolonial teori

En central utgångspunkt i denna studie är postkolonial teori. Teorin handlar om hur koloniala krafter reproducerar och använder sin kunskap för att skapa ett "vi och dem" för egen vinning. Teorin handlar om hur kunskaperna fortsätter forma orättvisa relationer mellan tidigare koloniserade länder, världsdelar och tidigare kolonisatörer. Postkolonial teori består av att undersöka makten som bestämmer vem som skapar "kunskap" om andra platser och människor. Även konsekvenserna som tillkommer av den "kunskapen" (McEwan, 2009). Inom postkolonialismen åsyftas konstruktionen mellan väst och "den andre" och de tillskrivna egenskaper som denna uppdelning har skapat (ibid.).

Författaren och litteraturkritikern Edward Said skriver i *Orientalism* (1978) att västvärlden har kunnat bygga en världsbild av väst som ett maktcentrum för kunskap och rationalitet. Detta till skillnad från "orienten", som geografiskt har skiftat genom århundraden, som mystiskt och irrationellt. Detta har förverkligats genom en historia av att kolonisera och erövra andra länder (Said, 1978). Värt att nämna är att *Orientalism* är skriven och framtagen under sena 70-talet med fokus på Asien och mellanöstern. I den här studien inkluderas världsdelar som Afrika och Latinamerika. Därmed blir framställningen av "den andre" expanderad.

En postkolonial teori kräver att man förstår sambandet mellan det förflutna och nutiden i olika delar av världen. Det gäller också att förstå konsekvenserna. Inte bara i avseende av hur det har format samtida kulturer, men också specifikt hur postkolonialt synsätt relaterar till maktrelationer. Dagens globala relationer och maktdynamiker kan härledas till 1400-talet och historien om slaveri, imperialism och kolonialism. Maktdynamikerna relaterar inte bara till frågor som är ekonomiskt eller politiskt lagda, utan också djupt kulturella. De handlar om vem som har makten att skriva historier och att representera människor och platser. Postkoloniala synsätt uppstår ur faktumet att den makten fortfarande existerar starkt i västvärlden (McEwan, 2009).

4.2 Hegemoni

Hegemoni motsvarar den process som innebär en specifik grupps dominans i samhället. Dominansen kommer av acceptansen från andra grupper, därmed inte av tvång. Acceptansen tillkommer genom att den dominanta gruppen identifierar sig med moraliskt och intellektuellt ledarskap i ett samhälle (McEwan, 2009).

För att konkretisera vad hegemoni innebär kan det förklaras genom termen ”subaltern”. Inom postkolonial teori används termen för att beskriva samhällsgrupper som exkluderas och saknar möjlighet att uttrycka sig genom sin sociala status. Termen kan appliceras på diskussioner som rör ras, etnicitet, klass, genus/kön etcetera (ibid.).

4.3 Diskursiv diskriminering

Diskursiv diskriminering är diskriminering med språkliga medel. Med diskriminering menas orättvis och negativ särbehandling av människor, som är kopplad till deras tillskrivna grupptillhörighet (Boréus, 2005).

Diskriminering kan vara en medveten handling, men kan också utgöras av sociala praktiker. Det handlar om vissa handlingsmönster inom en grupp, där en annan grupp systematiskt utsätts för negativ särbehandling. De som utövar särbehandlingen behöver inte nödvändigtvis uppfatta att de behandlar andra sämre. Diskursiv diskriminering är en av många aspekter av diskriminering som social praktik (ibid.).

All diskursiv diskriminering förutsätter därigenom en kategorisering som används för att gruppera människor. Det förutsätter att ”vi” och ”dem” placeras in i två skilda kategorier. Boréus menar att det ständigt pågår processer mellan grupper som kallas för distansering. Det är när människor, som ser sig själva tillhöra samma grupp, bygger en distans till en annan grupp de uppfattar som de ”andra” (Boréus, 2005).

Distansering kan uttryckas på olika sätt i språkhandlingar. En av de handlingar kallas för benämning. Det innebär att namnge en grupp med ett substantiv, exempelvis ”invandrare”.

Genom att använda kategorinamnet ”invandrare” om en grupp som man själv inte tycker att man tillhör, sorterar man in människor i ett fack som avviker från ”oss” (ibid.).

I ett sammanhang där ”ut- och invandring” är temat är inte uttrycket ”invandrare” en form av distansering. Däremot om en person, som inte räknar in sig själv som gruppen ”invandrare”, berättar om att den träffade en ”invandrare” i affären är det ett fall av distansering (ibid.).

4.4 Vad innebär dessa teorier för studien?

Studien kommer ta hjälp av postkolonial teori under arbetets gång. Det innebär att ta hänsyn till de förutfattade perspektiven av ”vi och dem” som reproduceras inom journalistiken. I teorin om diskursiv diskriminering etableras diskriminering inom journalistik och utbildning. Det är utgångspunkten för hur vi har granskat styrdokumentet.

Detta går hand i hand med teorin om hegemoni. Enligt hegemonin bestämmer den dominanta gruppen. I detta fallet är det enligt västvärldens moral, intellekt och sanning. Vi vill, med avstamp i dessa teorier, ta reda på om och hur dessa strukturer eventuellt påverkar journalistutbildningar i Sverige.

5. Tidigare forskning

5.1 The Media in Black and White (1997)

Enligt forskaren de Uriarte finns mångfald på redaktionen i perspektiven som styr den, inte av personerna den består av. Boken är skriven enligt en amerikansk nyhetskontext där författaren främst problematiserar representationen av afroamerikaner och vita amerikaner (de Uriarte, 1997).

”Although the debate is framed in terms of participation, the real struggle over diversity in the newsroom is a conflict over points of view. Numbers alone won’t change perspective. The media provide an arena for the cultural struggle that shapes images and, through them, reflects the hierarchy of social power” (de Uriarte, 1997, s.139)

Journalistiken är ljusår framför journalistutbildningarna vad gäller mångfald. Under 1990-talet var färre än fem procent av alla journalist- och kommunikations-lärare minoriteter. Kurser som undervisade om hur man rapporterar om underrepresenterade områden var nästan obefintliga (de Uriarte, 1997).

Vid sidan av en knapp representation står ett förvrängt medieinnehåll och utelämnande. Nyhetsämnen som rör minoriteter är inte prioriterade och beskrivs som ett avvikande beteende. Här fungerar idén om objektivitet som en förstärkare av hegemonins mekanismer. Objektivitetsidealet arbetar för eliten i samhället och det genomgripande uppfattningen av ”sunt förnuft” (ibid.).

En homogenitet som förnekar ras, klass och könskonflikter genereras till en homogen realitet. Enligt de Uriarte är detta en sanning både på redaktioner och i journalistiska utbildningar. Hon menar att det fanns en gemensam upplevelse att rasism på arbetsplatsen eller utbildningen skulle utplånas om det fanns mångfald bland människorna. Om rasism kom från uteslutning, skulle inkludering göra sig av med problemet (ibid).

De Uriarte menar däremot att social kontroll, som styr homogeniteten, finns på grund av hur vi tänker. Dessa perspektiv och uppfattningar kommer inte att utmanas utan intellektuell mångfald – inklusive i redaktionen (ibid.).

5.2 Journalistik och mångfald (2009)

Det inte bara är en homogen personalsammansättning inom journalistkåren som hindrar mångfalden i nyhetsinnehållet. De etablerade arbetsrutiner, riktlinjer och rapporteringsmönster som finns inom organisationerna hindrar rapportering om mångfald, även om en redaktion skulle anställa flera utlandsfödda journalister (Hultén, 2009).

Detta härleds till en studie av den amerikanske medieforskaren Edward Pease. Han kom fram till att minoritetsrepresentanter i beslutsfattande ställning kunde ha en avgörande betydelse för hur amerikanska nyhetsmedier hanterade mångfaldsfrågor (Hultén, 2009). Det blir en motsättning till den nuvarande situationen i Sverige, då sammansättningen av mediechefer blir mer homogen ju högre upp i hierarkin man kommer (ibid.).

I samma bok lyfter Hultén fram ett citat ur intervjuer från projektet *Mångfaldslinjer: Journalistisk produktion ur ett mångkulturellt perspektiv i Stockholm och Berlin*, lett av Heike Graf (2007). Citatet är ett exempel på hur arbetsrutiner och rapporteringsmönster påverkar och begränsar en mångfald inom nyhetsrapporteringen:

“Det är så otroligt svårt när rutinerna är så fasta, folk har vant sig vid att arbeta på ett visst sätt./.../ Även om vi är kvinnor i majoritet [bland journalisterna] är jobbet väldigt styrt av de gamla konventionerna ändå” (Hultén, 2009 s.113)

Hultén reflekterar kring att det inte är ett givet faktum att ett ökat antal utlandsfödda journalister på redaktion innebär en förbättrad rapportering av migrationsrelaterade områden. En ökad rekrytering av svarta journalister till etablerade amerikanska nyhetsmedier ändrade inte medieinnehållet på något avgörande vis (Hultén, 2009).

Även forskning vad gäller representation av kvinnor på redaktioner visar att fler kvinnliga medarbetare inte per automatik leder till en mer jämlik fördelning i medieinnehållet. Problemet med en otillfredsställande nyhetsrapportering ligger i journalistiska konventioner, nyhetsrutiner och berättarmönster (ibid.).

5.3 Mediernas vi och dom (2006)

Om medieutbudet ska ha en etnisk balans bör även redaktionerna ha det. Rapporten menar att en homogen grupp inte kan ge ett mångfaldsvarierat innehåll. Samtidigt som vikten av etnisk balans tas upp menar rapporten att medarbetare med utländsk bakgrund inte automatiskt ger ett mer varierat utbud. Däremot är det inte heller en lösning att påstå att medarbetare med utländsk bakgrund inte har någon påverkan alls. (SOU 2006:21).

Rapporten menar vidare att det vore naivt att anta att enskilda medarbetare i redaktionen med utländsk bakgrund skulle tala för eller ta ansvar för minoritetsgruppers intressen. Samtidigt skulle förmodligen en mer etniskt heterogen journalistkår leda till att nya perspektiv och erfarenheter lyfts fram. Denna typ av kår medför dessutom en variation bland de källor som refereras till i media (ibid.).

Den enskilda medarbetarens påverkan på det stora "maskineriet" beskrivs som begränsad. Variabler som ekonomi, målsättningar och andra typer av intressen styr medieindustrin, vilket försvårar möjligheten för enskilda medarbetare att påverka normerna på redaktion. Rapporten hänvisar också till författaren Stuart Allan som menar att dagens journalistik färgas av privilegierade grupper världsbild och att medarbetare med minoritetsbakgrund formas av dessa normer på redaktionerna (ibid.).

5.4 Assessment of the Status of Diversity Education in Journalism and Mass Communication Programs (2009)

Den vetenskapliga artikeln undersöker hur och om amerikanska universitet och college undervisar mångfald i journalist-och kommunikationsprogram. Vidare undersöker artikeln hur denna kunskapen har lärts ut på utbildningarna, om det är via enskilda kurser eller inkluderat i läroplanen överlag.

Artikeln resultat visar att kurser om mångfald i media ökar stadigt och att universiteten föredrar att integrera innehåll om mångfaldsperspektiv i läroplanen. Resultatet visar också att 74 procent av utbildningarna som de fick svar av har någon typ av innehåll som rör mångfald, antingen i form av enskilda kurser eller i kursplanen (Biswas & Izard, 2009).

Det innehållet i kursplanerna som rörde mångfald fokuserade bland annat på kön, ras, kultur och klass. Det vanligaste fokuset var ras och kön. Gemensamt för alla utbildningar med den typen av kursplaner var att de alla betonade den typen av kompetens som journalist (ibid.).

6. Inomvetenskaplig problematisering

En första utgångspunkt, utifrån studiens teorier och tidigare forskning, är att normer och rutiner i första hand styr redaktionernas perspektiv snarare än redaktionens sammansättning av personal.

Våra teorier och tidigare forskning visar även att redaktionerna bör ha en etnisk balans om medieutbudet ska ha densamma, trots att mediehusens perspektiv styr påverkar ändå redaktionen. En homogen grupp, med ett homogent tankesätt, kan inte ge ett

mångfaldsvarierat innehåll.

Samhället styrs till stor del av postkolonialism. Det har skapat normer och en "objektiv" sanning som bland annat leder till diskursiv diskriminering, som genomsyrar alla olika typer av sociala praktiker. Utbildning är en central och social praktik som i allra högsta grad påverkas. Eftersom utbildning är en typ av social praktik vill vi undersöka om diskursiv diskriminering förekommer på samma sätt som i övriga sociala praktiker, om den genomsyras av normer, regler och "objektiva" sanningar på samma sätt som redaktioner gör. Utbildningar har makt att förstärka, genom att bekräfta världsbilden som studenterna bär med sig. Men den har också makt att förändra, genom att bredda studenternas perspektiv. Vi vill undersöka vilket av dessa två aspekter som journalistutbildningar ger sina studenter.

Det finns ingen tidigare svensk forskning som har tittat på om etnisk mångfald inkluderas i kandidatutbildningar i journalistik. Därför kommer den här uppsatsen att undersöka och jämföra styrdokument från olika svenska journalistutbildningar med djupdykningar vart tionde år från och med 1989 fram till 2019.

För att få en uppfattning om hur ofta eller sällan etniskt mångfald nämns i utbildningsplan, kursplan och litteraturlistor, har vi satt det i relation till mångfaldsaspekten genus/kön.

6.1 Genus/kön som jämförande faktor

Genus/kön är främst en variabel som ofta räknas in i mångfald. I den vetenskapliga artikeln *Assessment of the Status of Diversity Education in Journalism and Mass Communication Programs*, är de främsta faktorer som universiteten räknar in i mångfaldsperspektiv kön, ras och kultur (Biswas & Zard, 2009). Det är därav intressant att undersöka om genus/kön prioriteras lika mycket, eller mer, i svenska utbildningars styrdokument.

Ett exempel från när svenska utbildningar prioriterade genus/kön var på 90-talet. Vid Göteborgs universitet väcktes diskussionen om den manliga normen. Flera arbetsrapporter om manligt och kvinnligt skrevs i syfte att bredda perspektiven och för att implementera

kvinnliga perspektiv på utbildningarna. I arbetsrapporten *Hon och han i journalistutbildningen* står följande;

“Journalistiken präglas till stor del av manliga föreställningar; det är män som etablerat normer och organiserar arbetet. På samma sätt har även journalistutbildningen länge dominerats av män; manliga lärare och handledare, dvs manliga förebilder”
(Löfgren Nilsson, Monica, 1997 s.2)

Diskussionen om genus/kön har därmed väckts till liv. Vi är därför intresserade av att undersöka hur det ser ut i jämförelse med etnicitet.

7. Material

7.1 Bakgrund

För att besvara frågeställningen har vi använt oss av styrdokument från journalistutbildningar över en 30-årsperiod, mellan 1989 och 2019. I dessa styrdokument ingår utbildningsplan, kursplaner och litteraturlistor.

Styrdokumenterna är allmänna handlingar och faller under Offentlighetsprincipen (Offentlighets- och sekretesslag, 2009). Dokumenten har begärts ut av universiteten/högskolornas registrator och expedition. I vissa fall har vi själva sökt i utbildningarnas egna databaser.

Fördelen med att analysera styrdokument är att alla utbildningar måste ha utbildnings- och kursplan (Universitetskanslersämbetet, 2017). Det blir således lättare att jämföra de olika programmen eftersom de är offentliga handlingar och därmed lättåtkomliga. Dokumenten ger en möjlighet till överblick i vad som lärs ut under de olika utbildningarna och för jämförelser över tid. Av denna anledning är styrdokument det självklara valet för att besvara uppsatsens frågeställning. I början av uppsatsskrivningen diskuterades andra typer av material. En av dessa var att intervjua nyexaminerade studenter eller lärare på utbildningarna. Men eftersom studien eftersträvar att undersöka hur utbildningarnas styrdokument har sett ut över tid uteslöts dessa typer av material. Styrdokument är ett samlingsbegrepp för följande typer av dokument;

7.2 Utbildningsplan

Varje utbildning måste ha en utbildningsplan. I den ska det stå vilka kurser som ingår, kraven på behörighet och lärandemål (Universitetskanslersämbetet, u.å). Ofta finns även stycken med rubrikerna *Färdighet och förmåga* och *Värderingsförmåga och förhållningssätt* med. Studien

har undersökt huruvida utbildningsplaner inkluderar begrepp som etniskt mångfaldsperspektiv respektive genus/kön.

7.3 Kursplan

Precis som en utbildning kräver en utbildningsplan, krävs också kursplaner. I dessa ska det bland annat ingå hur många högskolepoäng som kursen omfattar, kursmål, innehåll, nivå och behörighet (Universitetskanslersämbetet, u.å). Kursplanerna kommer att användas för att titta närmare på hur och om etniskt mångfaldsperspektiv respektive genus/kön tas upp i lärandemål och beskrivning i kursernas innehåll.

7.4 Litteraturlistor

Varje kurs på universitet/högskola har en litteraturlista. Där presenteras kurslitteraturen som studenten behöver läsa för att förstå kursen. Viss litteratur är obligatorisk och annan kan vara för referenser och bredvidläsning (Universitetskanslersämbetet, u.å). De litteraturlistor som studerats i denna uppsats har enbart varit den obligatoriska kurslitteraturen.

8. Urval

8.1 Journalistiska kandidatutbildningar i Sverige

Uppsatsen har ett totalurval av journalistutbildningar. Materialet som inhämtats för den här studien utgår från kandidatutbildningar inom journalistik som totalt har 180 högskolepoäng (hp) 2019. Vi har därefter gjort djupdykningar var tionde år bakåt i tiden. Detta gäller en 30-årsperiod som sträcker sig från 2019 till och med 1989.

Under vissa år har utbildningarna varierat i antalet högskolepoäng. Utgångspunkten har varit att inkludera alla utbildningar som hade 180 hp 2019, och sedan analysera utbildningarna vid

tidigare år oberoende högskolepoäng. Därigenom har avgränsningen blivit att vi tittat på journalistutbildningar som i dagsläget är kandidatutbildningar men som inte nödvändigtvis alltid har varit det.

De utbildningar som ingår i totalurvalet finns vid Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Linnéuniversitetet, Umeå universitet, Mittuniversitetet och Södertörns högskola. Vissa av dessa utbildningar har, eller har haft, olika programinriktningar. Stockholms universitet hade ingen journalistutbildning 2009 och Södertörns högskola finns med i våra djupdykningar från och med 2009. Mer information om utbildningarna och antalet inriktningar i varje utbildning finns bifogad i bilaga. *Se bilaga 1.*

Kandidatutbildningarna som studerats har journalistik i huvudfokus och i flera fall har utbildningarna en inriktning. Inom journalistlinjen behöver utbildningen innehålla minst 90 högskolepoäng som på ett eller annat sätt handlar om journalistik. Studien har enbart studerat kandidatutbildningar i journalistik som fortfarande finns idag.

8.2 Djupdykningar

Då studiens syfte är att studera hur styrdokumentet inkluderar etniskt mångfaldsperspektiv respektive genus/kön och hur det förändrats över tid kommer vi att studera styrdokument över en 30-årsperiod. Vi har gjort fyra djupdykningar vid följande år: 1989, 1999, 2009 och 2019. De utbildningar som började vid dessa årtal studerades djupare och analyserades utifrån utbildningsplaner, kursplaner och litteraturlistor som gällde för att få examen. Avgränsningen till dessa fyra nedslag beror dels på att styrdokumentet för journalistutbildningarna inte revideras särskilt ofta. Detta skiljer sig givetvis från utbildning till utbildning, men generellt sett har vi noterat att styrdokumentet används i flera år innan dessa revideras och förnyas. En annan anledning till avgränsningen har att göra med tidsramen för denna uppsats.

8.3 Bortfall

Några bortfall förekommer i urvalet. Det är allmänna handlingar som en gång funnits i universitetens/högskolornas arkiv, men som inte längre är tillgängliga. Ett exempel är en kursplan som funnits under utbildningens gång, men som inte är tillgänglig idag.

Vissa universitet/högskolor var inte verksamma vid alla djupdykningar. Dessa räknas inte som bortfall, eftersom det inte fanns några dokument överhuvudtaget. Se tabellen nedan för de verksamma utbildningarna vid varje år.

UTBILDNINGAR	1989	1999	2009	2019
Göteborgs universitet	x	x	x	x
Linnéuniversitetet Kalmar	x	x	x	x
Stockholms universitet	x	x	/	x
Mittuniversitet Sundsvall	/	x	x	x
Södertörns högskola	-	-	x	x
Umeå universitet	/	x	x	x

x = befintligt journalistprogram

/ = Ingen journalistutbildning vid universitet/högskola vid året

- = Universitet/högskola inte verksamt vid året

Följande styrdokument saknas i resultatet:

Kursplaner

Nationalekonomi B, vid Södertörns Högskola (2019).

Litteraturlistor

Journalistik A, vid Södertörns högskola (2009).

Etnologi A, vid Södertörns högskola (2009).

Historia A, vid Södertörns högskola (2009).

Historia B, vid Södertörns högskola (2009).

Religionsvetenskap A, vid Södertörns högskola (2009).

Nationalekonomi B, vid Södertörns högskola (2019).

Journalistisk fördjupning, vid Umeå universitet (2019).

Tillämpad journalistik, vid Umeå universitet (2019).

8.4 Validitet och generaliserbarhet

Studien har en hög intern validitet och uppsatsen kan dra giltiga och trovärdiga slutsatser. Det eftersom studien har undersökt alla journalistutbildningar med 180 hp utifrån hur etnicitet respektive genus/kön inkluderas i styrdokumentet. Det innebär att uppsatsen har ett totalurval av journalistutbildningar i Sverige.

Studien har även hög generaliserbarhet, då resultatet kan säga något om hur dessa utbildningar tar hänsyn till etnisk mångfald respektive genus/kön på ett generellt plan. Dessutom ska styrdokumentet jämföras över tid. Studien kommer därmed kunna säga något om huruvida det har ändrats eller inte. Det ger hög validitet.

När studien ska ge svar på hur utbildningarna generellt har inkluderat etnisk mångfald i styrdokumentet över tid sjunker generaliserbarheten något. Vi kommer kunna ge en överblick i om och hur det har förändrats. Men exakt när det ändrades blir svårare, på grund av vår tidsram bedömde vi att det var genomfört genom att avgränsa oss till att analysera styrdokument vart tionde år från 1989 till 2019.

8.5 Reliabilitet

Studien använder sig av allmänna handlingar. Några av dokumenten har uteblivit på grund av att de inte arkiverats eller varit under revision. Större del av alla styrdokumentet har vi kunnat analysera och vi har inga bortfall i utbildningsplaner. En kursplan har varit otillgänglig, men bortsett från den har vi kunnat analysera alla dessa. Att vi har haft så få bortfall i dessa två kategorier av dokument ger hög reliabilitet då resultatet kan uttala sig om hur de eftersökta begreppen nämns eller inte i kurs- och utbildningsplaner.

När det kommer till litteraturlistorna har några dokument uteblivit. Framförallt från Södertörns högskola. Exakt vilka litteraturlistor som uteblivit finns under rubriken *Bortfall*. Detta kan påverka vårt resultat i enstaka fall när vi undersöker huruvida vissa utbildningarna inkluderar etniskt mångfald eller kön/genus i kurslitteraturen. Trots enstaka bortfall bland litteraturlistorna har vi fortfarande tillräckligt med material för att se trender och få en översikt i om och hur begreppen inkluderas.

Hur styrdokumenterna ska analyseras har diskuterats inom gruppen. I början av analysarbetet analyserade vi ett gemensamt dokument för att tillsammans kunna tolka materialet på samma sätt. För att säkerställa att vi tolkar dokumenten likadant finns frågor att utgå från och riktlinjer har framförts. Mer om detta står under rubriken "Metod".

9. Metod

9.1 Kvalitativ textanalys

För att undersöka utbildningarnas styrdokument har vi i denna studie tillämpat en kvalitativ textanalys med kritisk inriktning. Det innebär att läsa styrdokumenterna aktivt, ställa frågor till innehållet i dokumenten och att ta reda på om och hur frågorna besvaras. Frågorna kan handla om ett fenomen; huruvida det finns, hur det presenteras, i vilken mening fenomenet tillskrivs, i vilken kontext och av vilken aktör (Esiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wägnerud, 2017).

I den kvalitativa textanalysen ingår även jämförelser av likheter, skillnader och förändringar i representationer över tid eller mellan kontexter och aktörer (ibid.). Metoden kan appliceras på denna studie då den avser att jämföra olika kursplaner, litteraturlistor och utbildningsplaner för journalistutbildningar i Sverige. Metoden är även användbar då vi avser att undersöka hur och om detta förändrats över tid från 1989 till 2019.

Den kvalitativa textanalysen utgår från att en mening är social eller intersubjektiv. Det innebär att en mening är skapad i interaktioner och delad av aktörer. Om varje person skulle tolka världen helt individuellt och på ett unikt sätt skulle kommunikation mellan människor

vara omöjlig - människor kan kommunicera med varandra när de delar ungefär samma begreppsvärld och därmed förstår och tolkar världen på ungefär samma sätt (ibid.)

I denna studie handlar inte den kritiska granskningen om att påpeka felaktigheter i styrdokumentet, utan snarare om att anta ett maktanalytiskt perspektiv. Genom en kritisk textanalys vill vi visa att en idé eller mening, som kanske verkar helt naturlig och given i själva verket är historiskt specifik och en produkt av mänsklig tolkning.

En kritisk textanalys är passande för studien då den samspelar väl med den postkoloniala teorin som menar på att vår verklighet är konstruerad ur en västerländsk vithetsnorm, och att denna verklighet är en historisk konsekvens från kolonialismen.

9.2 Modell för kvalitativ textanalys

En modell för textanalys behöver utgå från vilken fråga som står i centrum (Ekström, Johansson, 2019). I vårt fall tar studien avstamp i den första frågan i frågeställningen: På vilket sätt inkluderar kursplaner, litteraturlistor och utbildningsplaner, på journalistiska kandidatutbildningar i Sverige, etnisk mångfald?

Att genomföra en kvalitativ textanalys innebär att närma sig en text förutsättningslöst. Det handlar om att närma sig texten genom frågor och samtidigt göra iakttagelser. I en kvalitativ textanalys fungerar frågorna som ett stöd i arbetet - genom att bryta ner texten del för del, utan att förlora helheten (ibid.).

Dekonstruktion av texten sker när studien ställer frågor och har som syfte att visa det som ligger under ytan av det som kanske verkar självklart. Detta för att undersöka om det finns andra, inte så självklara, betydelser (ibid.). Därför har vi, utifrån studiens frågeställningar, skapat en bas av frågor som ställs till varje kursplan, utbildningsplan och litteraturlista. Frågorna ska tillsammans svara på den första frågan i studiens frågeställning och sedan fungera som underlag för de andra frågorna i frågeställningen.

Frågorna som ställs till styrdokumentet fokuserar på textens innehåll. Studien har därmed ingen avsikt att studera till exempel textens form eller relation. Följande frågor kommer att ställas till varje enskild kursplan, utbildningsplan och litteraturlista:

1. Vad står det om etnisk mångfald?
 - I etnisk mångfald räknas även begreppen etnicitet och ras in.

2. Finns det något som påminner om eller liknar etnisk mångfald, men som inte kan tolkas rakt av?
 - Begrepp som vi räknat som liknande termer är; mångfald, kulturell mångfald, interkulturella aspekter, kulturella aspekter, religion, kultur, invandrare och flyktingar. Begreppet *kultur* räknas enbart med när det nämns i samband med andra termer som liknar mångfald. Vidare räknas begreppen intersektionalitet¹, migration och integration med. Begreppet *integration* räknas enbart med vid de tillfällen då nämns i samband med liknande begrepp. Samt transnationalism², minoriteter, den antikoloniala rörelsen, postkolonialism och social integration.

3. Vad står det om genus/kön?
 - I denna fråga räknas endast begreppen genus och kön in.

4. Finns det något som påminner om eller liknar genus/kön, men som inte kan tolkas rakt av?
 - Begrepp som vi räknat som liknande termer är; queer, intersektionalitet, jämställdhet, jämlikhet och kvinna/kvinnor. Vidare räknas begreppen kvinnokamp, kvinnors rätt, genusteoretiskt anslag och feminism med.

Det är endast de begrepp som vi listat ovan som vi räknat in i resultatet. Under forskningsprocessen där oklarheter uppstått kring vad vissa begrepp innebär och innefattar

¹ Handlar om att synliggöra strukturer och maktrelationer i förhållande till etnicitet, kön klass. (Nationalencyklopedin, U.Å)

² Transnationalism innebär att mjuka upp strukturer som är starkt förankrade i nationer och att jobba mot ett mer mångkulturellt samhälle där olika kulturer kan samexistera. (Encyclopaedia Britannica. 2014)

har ansvariga institutioner inte fått tydliggöra vad som menas. Detta eftersom vi vill låta dokumenten tala för sig själva. Men även för att vissa dokument är 30 år gamla och att hitta en ansvarig som kan förklara innebörden av kan bli svårt.

Om etnisk mångfald, mångfald, genus/kön eller liknande begrepp inte står med i styrdokumentet utgår vi från att de inte finns med. Vi har inte letat efter underliggande meningar eller betydelser i begrepp som exempelvis “massmedias roll i samhället” eller “god journalistik” då det vid första anblick är svårtolkat. Om vi skulle räkna in dessa typer av begrepp finns en risk att vi läser in information i begreppen som inte finns där och att vi blir färgade av vår frågeställning.

9.3 Teori till realitet

Trots olika typer av avgränsningar är det många dokument som analyserats under studiens gång. Sex universitet och över 30 program med tillhörande utbildningsplan, kursplaner och litteraturlistor har analyserats. För att få översikt över materialet har kalkylark använts och för att få en första överblick har varje universitet fått en egen sammanställning och har sedan satts i relation till varandra.

Nedan följer ett exempel på hur vi har delat in studiens olika frågor efter begrepp, år och styrdokument. Exemplet nedan är ett utdrag från Linnéuniversitetet i Kalmar.

A	B	C	D	E
	1989			
LINNÉUNIVERSITETET	ETNISK MÅNGFALD	PM OM	GENUS	PM OM
UTBILDNINGSPLAN	Nämns ej	Nämns ej	Nämns ej	Nämns ej
ÅR 1 KURSPLAN	Nämns ej	Nämns ej	Nämns ej	Nämns ej
ÅR 2 KURSPLAN	Nämns ej	1 gång	Nämns ej	Nämns ej
ÅR 3 KURSPLAN	-	-	-	-
KURSLITTERATUR	Nämns ej	Nämns ej	Nämns ej	Nämns ej
- Fanns ingen årskurs				

I en första sammanställning har svaren som studien söker efter i dokumenten delats in efter olika variabler:

De har delats in efter år 1989, 1999, 2009 och 2019. De har därefter delats in efter fyra frågor:

1. Vad står det om etnisk mångfald?
2. Finns det något som påminner eller liknar etnisk mångfald, men som inte kan tolkas rakt av?
3. Vad står det om genus/kön?
4. Finns det något som påminner eller liknar genus/kön, men som inte kan tolkas rakt av?

I kalkylarket har svaren från de olika momenten inte citerats utan omvandlats till huruvida begreppen nämns eller ej. Istället för att skriva vad det står om exempelvis mångfald, har informationen skrivits om till hur ofta de eftersökta begreppen nämnts eller ej.

Efter att alla universitet/högskolor sammanställts skrev vi ut dokumenten på A3-papper och markerade etnicitet med en färg och genus/kön med en annan, för att få en generell överblick

i hur ofta de olika begreppen nämns i utbildning och år.

I en andra sammanställning har universiteten ställts i jämförelse med varandra. Kalkylarken har denna gång delats in efter utbildningsplan, kursplan och litteraturlista.

A	B	C	D	E
	1989			
KURSPLANER	ETNISK MÅNGFALD	PM OM	GENUS	PM OM
Göteborgs Universitet	Nämns ej	Nämns ej	Nämns ej	Nämns ej
Linnéuniversitetet (Kalmar)	Nämns ej	1 gång	Nämns ej	Nämns ej
Mittuniversitetet (Sundsvall)	/	/	/	/
Stockholms Universitet	Nämns ej	Nämns ej	Nämns ej	Nämns ej
Södertörns Högskola	/	/	/	/
- Journalistik och multimedia				

Bild från bilaga 3. Ett utdrag från kursplanernas sammanställning år 1989.

10. Resultat

10.1 Utbildningsplaner

På vilket sätt inkluderar utbildningsplanen på journalistiska kandidatutbildningar i Sverige etnisk mångfald?

Utifrån de utbildningar som analyserats kan vi se att det är vanligast att etnicitet inte nämns i utbildningsplaner. Södertörns högskola (SH) är den enda som sticker ut. SH inkluderar minst två av varje begrepp i alla sina utbildningsplaner från 2009 och framåt. Utbildningen fanns inte 1989 eller 1999. SH har totalt tio olika programinriktningar om man slår samman 2009 och 2019. Den övervägande delen av SH:s inriktningar inkluderar etnisk mångfald. Vidare noteras däremot en skillnad i hur begreppet inkluderas i utbildningsplanerna.

Trots att begreppet nämns vid lika många tillfällen i dokumenten kan de tolkas på olika sätt beroende på hur de är skrivna. Exempelen nedan är båda från Södertörns högskola 2019:

I utbildningsplanen under *Värderingsförmåga och förhållningssätt* i programmet *Journalistik och digitala medier*:

“Kritisk reflektera över genusfrågor, mångkulturalitet och klass.”

I utbildningsplanen under *Värderingsförmåga och förhållningssätt* i programmet *Journalistik med samhällsstudier - inriktning idéhistoria*:

“Utifrån en demokratisk - humanistisk grundsyn skapa ett eget genomarbetat förhållningssätt till frågor som genus, etnicitet, nationalitet, religion och klass.”

Dessa två exempel visar hur två program kan använda liknande begrepp men beroende på kontext kan tolkas olika. I *Journalistik och digitala medier* står det *“Kritiskt reflektera över...”* medan inriktningen idéhistoria skriver *“Utifrån en demokratisk - humanistisk grundsyn skapa ett eget genomarbetat förhållningssätt till frågor som...”* Detta kan utifrån kvalitativ textanalys tolkas som att inriktningen idéhistoria synliggör och tydliggör begreppen, och kan därigenom tolkas som att inriktningen tycker att det är viktigare än inriktningen *Journalistik och digitala medier*.

De utbildningsplaner som inte inkluderar begreppet en enda gång under studiens djupdykningar är Mittuniversitetet i Sundsvall, Umeå universitet och Stockholms universitet. *Se bilaga 2 för mer detaljerad information.*

Vilka skillnader och likheter visar utbildningsplanerna över tid?

Ingen av de utbildningsplaner som fanns 1989 och eller 1999 inkluderar de eftersökta begreppen. De utbildningar som fanns vid dessa tillfällen är Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Linnéuniversitetet i Kalmar och Mittuniversitetet i Sundsvall.

Vissa utbildningar nämner endast etnicitet eller liknande 2009. Göteborgs universitet, Mittuniversitetet i Sundsvall och Umeå universitet nämner etnisk mångfald minst en gång 2009. Däremot försvinner detta till 2019 då ingen av de tre utbildningarna nämner det eftersökta begreppet. Mittuniversitet och Göteborgs universitet nämner varken etnisk

mångfald eller liknande begrepp 2019, medan Umeå universitet nämner ett liknande begrepp till etnicitet en gång.

2009 blir det vanligare att etnicitet inkluderas i utbildningsplanen. Så här står det i GU:s utbildningsplan 2009:

“JMG strävar efter att iaktta gällande normer för jämställdhet, social och etnisk mångfald.”

Södertörns högskola är med i sammanställningen från och med 2009 och där inkluderas alla begrepp i utbildningsplanerna för de olika inriktningarna.

Men det svänger igen för 2019 har endast två av sex universitet/ högskolor inkluderat de eftersökta orden i sina utbildningsplaner. Göteborgs universitet (GU) tar bort begreppen igen och 2019 nämns inget av de eftersökta orden i GU:s utbildningsplan.

Se bilaga 2 för mer detaljerad information.

Finns det någon skillnad mellan hur genus/kön och etnisk mångfald inkluderas i utbildningsplanerna?

Överlag inkluderas etnicitet och genus/kön lika sällan i utbildningsplanerna. Vid de tillfällen som begreppen finns med är ofta båda två inkluderade. Men det finns några år och tillfällen där det skiljer sig. Linnéuniversitetets utbildningsplan 2009 inkluderar endast genus/kön i dokumentet men 2019 är båda begreppen med, etnicitet två gånger och genus/kön en.

Södertörns högskola har ofta med både etnisk mångfald och genus/kön i sina utbildningsplaner för de olika programinriktningarna. Däremot ser vi att genus/kön generellt nämns två gånger och etnisk mångfald en gång. Å andra sidan nämns begrepp som liknar etnisk mångfald två gånger per utbildningsplan.

Se bilaga 2 för mer detaljerad information.

10.2 Kursplaner

På vilket sätt inkluderar kursplanerna, på journalistiska kandidatutbildningar i Sverige, etnisk mångfald?

Kursplanernas benämningar för etnisk mångfald varierar i sammanhang, förekomst och ordval. 1989 är det endast Linnéuniversitetet som nämner etnisk mångfald överhuvudtaget. Viktigt att notera här är att varken Södertörns högskola eller Umeå universitet hade en journalistutbildning 1989.

1999 är det inga utbildningar som inkluderar etnisk mångfald i kursplanerna. Det gäller även Linnéuniversitet som vid 1989 inkluderade etnisk mångfald, men som tar bort det. Umeå universitet, vars journalistutbildning 1999 gjort entré på utbildningsmarknaden, inkluderar inte heller etnicitet i sina kursplaner.

2009 inkluderar Göteborgs universitet etnicitet för första gången under rubriken *Värderingsförmåga och förhållningssätt* i en av kurserna under utbildningens första år.

“Värderingsförmåga och förhållningssätt: kunna identifiera och bedöma hur journalistiska texter, genom konventioner kopplade till former och berättarteknik, ger uttryck för värderingar om till exempel klass, kön och etnicitet”

Samtidigt hade Linnéuniversitet 2009 två moment i en delkurs som inkluderar etnisk mångfald, under kursen *Journalistik och samhälle 2*. Det ena momentet kallas för *Journalistik om och för minoriteter* och den andra heter *Politiska, sociala och kulturella aspekter på journalistik*.

Dessa exempel från Göteborgs universitet och Linnéuniversitetet visar hur det kan skilja sig mellan olika kursplaner. Medan Linnéuniversitetet spaltar upp informationen genom moment under en delkurs, lägger Göteborgs universitet in det i ett sammanhang.

Att de olika utbildningarna använder begreppen på skilda sätt visar att etnisk mångfald värderas på olika sätt. GU:s kursplan visar att studenterna ska tillämpa begreppen i olika

sammanhang och hänvisar specifikt till termen etnicitet. Men Linnéuniversitet använder begreppet “kulturella aspekter” i form av innehåll i en delkurs.

Den utbildning som nämner etnisk mångfald vid flest tillfällen i kursplanerna är Södertörns högskola med inriktningen etnologi 2019. Där nämns etnisk mångfald 35 gånger i både klarspråk och i liknande termer. Detta avviker starkt från resultaten från de övriga utbildningarna och universiteten. GU och Mittuniversitetet nämner inte etnisk mångfald en enda gång 2019.

Se bilaga 3 för mer detaljerad information.

Vilka skillnader och likheter visar de olika kursplanerna över tid?

Det går att urskilja en tydlig ökning i förekomsten av de eftersökte begreppen 2009. Då inkluderades etnisk mångfald eller liknande termer i minst en kursplan för alla journalistutbildningar det året. Fyra universitet nämner etnicitet i klarspråk minst en gång, förutom Linnéuniversitetet som endast nämner det i liknande termer.

Siffrorna 2009 visar ett tydligt skifte i inkluderingen av etnisk mångfald i kursplanerna. En intressant notering är däremot att fyra av sex universitet tagit bort etnisk mångfald i klartext vid nästa djupdykning 2019.

Stockholms universitet har infört journalistutbildningen på nytt tills nästa djupdykning 2019 och denna gången inkluderas etnisk mångfald i både klartext och liknande termer. Samtidigt har Linnéuniversitetet samt Umeå universitet bytt ut det till liknande begrepp. Göteborgs universitet och Mittuniversitetet har däremot tagit bort termerna helt och hållet. Detta i jämförelse med 2009 då Mittuniversitetet nämner etnicitet i klarspråk och liknande termer fem gånger totalt.

Vid minst ett tillfälle har etnisk mångfald varit tillräckligt viktigt för att ta med i kursplanerna, men att det har skiftat några år senare. Alla utbildningar inkluderar minst ett begrepp som påminner om etnisk mångfald någon gång under de olika djupdykningarna. Däremot visar detta att trenden går upp och ner. Den enda utbildningen som inte nämner etnisk mångfald i

klartext under alla djupdykningar är Linnéuniversitetet.

Vad gäller Södertörns högskola (SH) finns det ett tydligt mönster kring förekomsten av etnisk mångfald som begrepp. Under 2009 nämns begreppet minst en gång i varje inriktning och i liknande termer likaså. Inriktningen etnologi är kraftigt överlägsen i hur ofta begreppen nämns, 17 gånger i klartext och 16 gånger i liknande termer. Under 2019 utökas inriktningarna på SH och flera tar bort etnisk mångfald i klartext, men behåller det i liknande termer. Även sett till 2019 är inriktningen etnologi på SH överlägset i hur ofta etnisk mångfald nämns.

Se bilaga 3 för mer detaljerad information.

Finns det någon skillnad mellan hur genus/kön och etnisk mångfald inkluderas i kursplanerna?

1999 nämner Umeå universitet genus/kön två gånger, men inte etnicitet. Bortsett från det är det generellt ganska ovanligt att etnicitet eller genus/kön inkluderas i kursplanerna 1989 och 1999.

Som nämnt ovan sker en ökning 2009, både för etnicitet och genus/kön. Båda begreppen nämns ungefär lika ofta vid denna tidpunkten, men det finns vissa kursplaner som har prioriterat genus/kön över etnicitet. En av dessa utbildningar är historieinriktningen på Södertörns högskola. Där nämns genus/kön nio gånger i kursplanen medan etnicitet nämns tre. Å andra sidan finns etnologinriktningen vid samma högskola, där etnicitet nämns 17 gånger och genus/kön endast nio. Trots detta ser vi en trend att genus/kön nämns oftare i övriga utbildningar.

Efter ökningen 2009 minskar det igen. Djupdykningen 2019 visar att det är vanligare att genus/kön kvarstår i kursplanerna oftare än etnicitet. De universitet som tar bort etnicitet i kursplanerna men bibehåller genus/kön är Umeå universitet och de flesta programinriktningar på Södertörns högskola.

Alla utbildningar nämner minst ett begrepp som är eller liknar etnisk mångfald och genus/kön över tid. Däremot finns det flera utbildningar som endast har med dessa begrepp under en

djupdykning, av fyra.

Se bilaga 3 för mer detaljerad information.

10.3 Litteraturlistor

På vilket sätt inkluderar litteraturlistor, på journalistiska kandidatutbildningar i Sverige, etnisk mångfald?

Vi har endast studerat titlarna i den obligatoriska kurslitteraturen. Resultatet visar att det skiljer sig om och hur utbildningarna inkluderar etnisk mångfald i litteraturlistorna.

Hälften av utbildningarna; Göteborgs universitet, Umeå universitet och Mittuniversitetet inkluderar inte etnisk mångfald, eller något som påminner om det, överhuvudtaget i kurslitteraturen. Linnéuniversitetet inkluderar etnisk mångfald i kurslitteratur vid ett tillfälle, 2009 ingår boken *Sanningens många nyanser. En handbok i mångfaldsjournalistik* i litteraturlistan.

Vid Södertörns högskola har nästan alla utbildningar kurslitteratur som i klarspråk, eller i liknande termer, benämner etnisk mångfald. Undantagen är utbildningarna *Journalistik och statsvetenskap* och *Journalistik och digitala medier*, som överhuvudtaget inte inkluderar etnisk mångfald i sina litteraturlistor. I övrigt är det en utbildning som skiljer sig från mängden. Inriktningen etnologi vid Södertörns högskola hade 2009, med visst bortfall i urvalet, 22 böcker som påminner om etnisk mångfald och fem böcker som handlar om etnisk mångfald. 2019 minskade antalet något, med fem böcker om etnisk mångfald och tio böcker som påminner om etnisk mångfald.

Ett annat utstickande exempel är Stockholms universitet (SU), som redan 1989 har kurslitteratur som påminner om etnisk mångfald - boken *Journalister, invandrare, flyktingar*. Ingen annan av utbildningarna har en litteraturlista som inkluderar etnisk mångfald så långt bak i tiden. Vidare fortsätter SU inkludera termer som påminner om etnisk mångfald i kurslitteraturen för 1999 och 2019.

Se bilaga 4 för mer detaljerad information.

Vilka skillnader och likheter visar litteraturlistorna över tid?

Eftersom Göteborgs universitet, Mittuniversitetet och Umeå universitet saknar kurslitteratur som inkluderar etnisk mångfald, eller något som påminner om det, är likheten över tid oföränderlig. Linnéuniversitetet inkluderar etnisk mångfald vid ett tillfälle 2009. Övriga år nämns det inte.

Vid Stockholms universitet går det däremot att konstatera att kurslitteraturen som nämner etnisk mångfald ökar över tid. 1989 fanns det en bok som påminner om etnisk mångfald och 2019 utökades det till tre böcker.

Vid Södertörns högskola är det olika skillnader och likheter över tid, beroende på vilken utbildning det handlar om. Vid utbildningen *Journalistik med samhällsstudier - inriktning religion* fanns det till exempel en bok som påminner om etnisk mångfald 2009. Sedan fanns det två böcker om etnisk mångfald 2019. I det fallet har antalet i kurslitteraturen ökat över tid.

Däremot vid utbildningen *Journalistik med samhällsstudier - inriktning etnologi* har antalet kursböcker som inkluderar etnisk mångfald sjunkit. 2009 fanns det 22 böcker som påminner om etnisk mångfald. 2019 har dessa böcker nästan halverats.

Se bilaga 4 för mer detaljerad information.

Finns det någon skillnad mellan hur genus/kön och etnisk mångfald inkluderas i litteraturlistorna?

I det stora hela går det att konstatera att genus/kön inkluderas mer än etnisk mångfald. Vid Linnéuniversitetet nämns etnisk mångfald först, och endast, 2009. Samtidigt nämns genus/kön två gånger i kurslitteraturen tio år tidigare 1999. Det fortsätter 2009 där en bok som påminner om genus/kön förekommer, samma gäller 2019. Det går därför att säga att kurslitteratur om genus/kön, eller som påminner om genus/kön, förekommer oftare vid Linnéuniversitetet vid de åren vi har studerat. Vi kan även se en trend på Södertörns högskola där genus/kön nämns mer kontinuerligt än etnisk mångfald i kurslitteraturen. Ett exempel är vid utbildningen med inriktningen historia. 2019 inkluderade tolv böcker genus/kön, medan en bok inkluderade etnisk mångfald.

En utbildning som avviker från det stora hela är Stockholms universitet. Det fanns kurslitteratur som handlar om, eller påminner om etnisk mångfald, 1989, 1999 och 2019. Utbildningen fanns inte 2009. Kurslitteratur som påminner om genus/kön finns 1999 och 2019. Utifrån detta visar kurslitteratur som handlar om, eller påminner om, etnisk mångfald sträcker sig över längre tid än genus/kön. Däremot har det funnits ungefär lika många böcker om de båda ämnena totalt.

Det finns utbildningar som inte inkluderar etnisk mångfald överhuvudtaget, men som däremot inkluderar genus/kön. Inriktningen statsvetenskap vid Södertörns högskola är en av dem, där det finns sju böcker som inkluderar genus/kön.

Göteborgs universitet inkluderar varken genus/kön eller etnisk mångfald i kurslitteraturen.

Se bilaga 4 för mer detaljerad information.

10.4 Mångfald i styrdokumentet

I det stora hela går det att konstatera att etniskt mångfaldsperspektiv generellt inte inkluderas i de olika utbildningarnas styrdokument. Den enda utbildning som är ett undantag är Södertörns högskola. Utifrån resultaten ser vi att genus/kön förekommer oftare ur nästan alla aspekter i styrdokumentet. Däremot går det att se ett ökning av etnisk mångfald 2009 inom samtliga styrdokument.

Utbildningen *Journalistik och etnologi* vid Södertörns högskola 2019 sticker ut i mängden. Särskilt kursplanerna och kurslitteraturen. I utbildningens kursplaner nämns etnisk mångfald 35 gånger, både i klarspråk och i liknande termer.

Två av utbildningarna som vi granskat nämner antingen etnicitet en gång i utbildningsplanen eller en gång i en kursplan. Vidare ser vi att detta inte har någon förankring i de övriga styrdokumentet. Detta gäller Linnéuniversitetet och Stockholms universitet.

11. Analys

11.1 På vilket sätt inkluderar styrdokumentet på journalistiska kandidatutbildningar i Sverige etnisk mångfald?

Som tidigare visats i studien går det att konstatera att etniskt mångfaldsperspektiv generellt inte inkluderas i de olika utbildningarnas styrdokument. Ett undantag för detta är Södertörns högskola. En tolkning av varför begreppet exkluderas från styrdokumentet är att diskursiv diskriminering existerar och genomsyrar de journalistiska utbildningarna. Bristen på kunskap om etnicitet kan leda till att begreppen exkluderas systematiskt och omedvetet från styrdokumentet. Då västvärlden tar avstamp i en uppdelning mellan "vi och dem" fortsätter etnicitet att distanseras.

Detta på grund av att mångfald ligger i perspektiven som styr redaktionerna – inte enbart hos personerna som är med i den (Uriarte, 1997). En redaktion som är homogen, och saknar etniskt mångfaldsperspektiv, kan inte ge ett mångfaldsvarierat innehåll. Etnisk balans hos medarbetarna spelar roll, men medarbetare med utländsk bakgrund ger inte automatiskt ett mer varierat utbud (SOU 2006:21). Därför är det viktigt att utbildningarna lär framtida journalister om varför ett mer varierat utbud behövs och hur det skapas.

En homogen redaktion, som saknar etniskt mångfaldsperspektiv, skapar därmed journalistiskt innehåll som talar för västvärldens objektivitet. Det är en objektivitet som arbetar för samhällets elit och som påverkar den genomgripande uppfattningen av "sunt förnuft" (Uriarte, 1997). Därmed kan det tolkas som att diskursiv diskriminering blir en konsekvens av avsaknad av etniskt mångfaldsperspektiv - och tvärtom. Det innebär att den ena faktorn inte finns utan den andra. De som sitter vid makten skapar "kunskap" om olika platser och verkligheten (McEwan, 2009). Konsekvenserna av den "kunskapen" kan bli förvrängt innehåll och utlämnande av etniska samhällsgrupper både i medier och utbildning (Uriarte, 1997).

11.2 Vilka skillnader och likheter visar de olika styrdokumenterna över tid?

Som tidigare visat är den generella slutsatsen att utbildningarna i större utsträckning inte inkluderar etnisk mångfald, varken i klartext eller i liknande termer. Men ett undantag är Södertörns högskola. Gemensamt för alla utbildningar vi har studerat är att de haft uppgångar under året 2009 vad gäller att nämna etnisk mångfald i dokumenten. Dels genom kurslitteratur som lyfter postkoloniala tankesätt och dels genom perspektiv på föreläsningar inom utbildningen som breddar den journalistiska synen på hur etnisk mångfald porträtteras. Något som är typiskt för utbildningarna är att denna uppgång även försvunnit när styrdokumenterna reviderats några år senare.

Uppgången 2009 kan förklaras med hjälp av studien *Mediernas Vi och dom* (2006). Där refererar Ylva Brune till Publicistklubben som 2005 släppte en årsbok vid namn *Förändringstid*. Boken syftar till att det ska uppkomma en större medvetenhet bland journalister i Sverige när det gäller att skildra det svenska samhället som mångkulturellt. Denna medvetenhet ska inte funnits tidigare. Brune hänvisar i samma studie till olika forskningsrapporter som lyfter medierapportering om invandrare och mångfald som problematisk. All rapportering med personer utländsk bakgrund var uteslutande negativ.

En eventuell förklaring till varför samtliga journalistutbildningar i Sverige 2009 alla inkluderade etnisk mångfald kan ha sin bakgrund i dessa rapporter. Om forskningen genomsyras av mångfaldsperspektiv och rapporterar om underrepresentation inom journalistiken vad gäller de berörda grupperna kan det vara en bidragande faktor till att det påverkar lärosätena i stort.

Den vetenskapliga artikeln *Assessment of the Status of Diversity Education in Journalism and Mass Communication Programs* (2009) visar att kurser om mångfald på journalistiska utbildningar i USA ökar stadigt. Jämför vi detta med resultatet från styrdokumenterna från journalistutbildningar i Sverige kan vi se att resultaten liknar varandra, i alla fall fram till 2009. Efter det ser vi ett skifte 2019 då antalet gånger som etnicitet inkluderas i dokumenten minskar igen. Den amerikanska artikeln kom fram till att 74 procent av utbildningarna hade något typ av innehåll som rör mångfald. Det ser inte riktigt ut så på de svenska

journalistutbildningarna, då det generellt inte inkluderas i styrdokumentet. Men likheten finns fortfarande i att det ökar markant fram till 2009.

11.3 Finns det någon skillnad mellan hur genus/kön och etnisk mångfald inkluderas i styrdokumentet?

Resultaten visar tydligt att genus/kön generellt nämns fler gånger i styrdokumentet än etnicitet. Utifrån postkoloniala teorier kan detta härledas till att genus/kön prioriteras över etnicitet då vita kvinnors rättigheter står överordnat frågor som rör etniska minoriteter. Postkolonialismen grundar sig bland annat i att den som har makten i samhället sätter dagordningen. Detta innebär att vithetsnormen fortfarande ligger till grund för maktstrukturerna i samhället i Sverige idag. En möjlig förklaring till varför genus/kön inkluderas i större utsträckning än etnicitet är att denna vithetsnorm styr vilkas rättigheter som ska sättas på agendan. Rättigheter gäller för alla som ingår i den svenska normen.

Att utbildningarna oftare inkluderar genus/kön än etnicitet kan också tolkas som att dessa har en mer etablerad plats i den västerländska normen på grund av diskursiv diskriminering. Just för att diskursiv diskriminering handlar om att personer systematiskt särbehandlas på grund av deras tillskrivna grupptillhörighet. Diskursiv diskriminering kan både vara att personer diskrimineras som medveten handling men det kan också ske omedvetet och systematiskt i sociala praktiker. Utbildning är ett exempel på en social praktik. Med det sagt kan en tolkning av att genus/kön inkluderas mer än etnicitet vara en systematisk handling påverkad av majoritetsnormern. Samtidigt har universitet och liknande institutioner stor påverkan i samhället. Så om det är någon som kanske kan slå igenom glastaket och gå emot normerna kan det rimligtvis vara utbildningarna.

11.4 Slutsats analys

Sammantaget ser vi att universitetens styrdokument genomsyras av diskursiv diskriminering. Att utbildningarna sällan har med det eftersökta begreppet i sina styrdokument kan jämföras med att medier inte har med perspektiv kring etnisk mångfald i rapportering. Diskursiv diskriminering handlar om att människor diskrimineras med språkliga medel. I detta fall utifrån etnicitet eller sin tillskrivna grupptillhörighet. Denna typ av diskriminering kan vara

en medveten handling men även ett omedvetet systematiskt handlingsmönster hos en grupp (Boréus, 2005).

Vi ser även att den osynliga hierarkin där vita personer har fått sätta agendan och bestämma vad som är sant och falskt har påverkat hela vårt samhälle inte minst våra läroverk. Detta är en möjlig analys och förklaring till varför universitetets styrdokument innehåller det de gör.

Analysen av varför utbildningarna oftare inkluderar genus/kön kan även kopplas till diskursiv diskriminering och postkolonialism. Enligt dessa teorier har vita kvinnor större påverkan i det svenska samhället än rasifierade personer. Dessa kvinnor har på grund av denna makt kunnat föra den feministiska frågan och diskussionen framåt och därigenom fått genomslag. Den diskursiva diskrimineringen har däremot systematiskt motarbetat frågor som rör etniska minoriteters rättigheter, inte minst för att dessa personer sällan sitter på maktpositioner inom journalistiken där de har makt att driva och föra frågan vidare.

Att begreppet etnicitet får en ökning i styrdokumentet 2009 kan vi tolka som en effekt av de statliga rapporterna som tog upp ämnet vid 2004-2005. Denna ökning har sedan försvunnit igen.

12. Slutdiskussion

12.1 Reflektioner kring studien

Det finns olika maktstrukturer som styr och påverkar vårt samhälle. Några av de teorier som konkretiserar dessa strukturer har lyfts fram i den här studien. Postkolonialism, diskursiv diskriminering och hegemoni är exempel på teorier som förklarar och analyserar vad samhällets olika maktordningar är sprungna ur.

Vi ser att de största universiteten i Sverige, som idag anses vara framstående inom journalistiken, knappt inkluderar etnicitet överhuvudtaget. Det är intressant med tanke på att majoriteten av journalisterna idag utbildar sig akademiskt. 2011 hade 83 procent av journalistkåren en akademisk utbildning (Edström, 2012). Göteborgs universitet och Stockholms universitet hamnar i det lägre skiktet i resultat bland de utbildningar som

inkluderar begreppen. Det trots att båda utbildningarna är starkt etablerade. En examen från de utbildningarna väger tungt i mediebranschen.

Vad innebär det att en utbildning med mycket makt, inom en bransch med ännu mer makt, inte lär ut om etnisk mångfald? Innebär det att den onda spiralen, där diskursiv diskriminering fortsätter att styra, aldrig bryts?

Universiteten/högskolorna är en stor institution med makt i samhället. Detsamma gäller journalistiken, som till och med kallas för "den tredje statsmakten". Journalistförbundets Publicitetsregler från *Spelregler för press, radio och TV* är tydlig:

"Massmediernas roll i samhället och allmänhetens förtroende för dessa medier kräver korrekt och allsidig nyhetsförmedling" (Journalistförbundet, 2019)

En allsidig nyhetsförmedling betyder en sanningsenlig rapportering av hur samhället ser ut. Det innebär att rapportera om alla delar av samhället och nå människorna i det. Det är på så sätt avgörande för en allsidig nyhetsförmedling att identifiera problem som berör minoriteter.

En utbildning som sticker ut i mängden är Södertörns högskola (SH), framförallt inriktningen etnologi. Inriktningen har sedan start varit överlägsen i att inkludera etniskt mångfald i alla styrdokument. Det är även en av få utbildningar som nämner etnicitet fler gånger än genus/kön i dokumenten.

Enligt en kursansvarig (personlig kommunikation, 11 december 2019) vid SH är utbildningen med inriktningen digitala medier den populäraste. Det är den inriktning som inkluderar etnicitet minst antal gånger på högskolan. Och att de som söker inriktning etnologi, hör till fåtalet. Att journaliststudenter hellre söker sig till inriktningen digitala medier kan tolkas som att kunskapen, och vikten av etnologi och mångfaldsperspektiv, inte är en prioritering eller ett märkbart intresse hos de framtida journalisterna.

En reflektion över vad detta kan innebära är att studenten själv aktivt måste söka sig till den typen av kunskap om man vill lära sig den. Återigen landar ansvaret hos den enskilda

individ. Precis som de Uriarte (1997) menar kan inte enbart individen påverka förändring, i slutändan avgör mediehusens normer och perspektiv.

Detta kan leda till odemokratiska konsekvenser. Journalistens uppdrag är att gestalta verkligheten. Problemet är att om ett homogent tänk speglar verkligheten leder det till ensidig och homogen medierapportering.

12.2 Journalistik som tredje statsmakt

Journalistiken beskrivs i Sverige som den tredje statsmakten, vars uppgift är att granska samhället ur allmänhetens intresse. Den tredje statsmakten ansvarar också för att granska makthavare och agera som demokratins kontrollanter.

Utifrån den här studien har vi kunnat dra slutsatsen att journalistutbildningarna i Sverige inte lär framtida journalister om problematiken kring stereotyper, rasism och strukturer som föder diskriminering utifrån etniska aspekter.

Utifrån tidigare forskning har vi etablerat att journalistiken består av en homogen kår, där invandrare och utlandsfödda inte finns representerade i någon större utsträckning. Vi har även etablerat att journalistiken inte kommer att förändras i sin helhet enbart för att fler utlandsfödda får arbeta på redaktionerna.

Frågan som föds utifrån resultatet är: hur ska journalistiken kunna porträttera och upptäcka orättvisor och strukturer som går emot demokratin, när den tredje statsmaktens granskare inte får lära sig om att dessa orättvisor existerar?

Dessa slutsatser vittnar om att insatser kring den här problematiken behöver implementeras tidigare än ute i arbetslivet, och inte enbart där. Journalisterna som examineras behöver få med sig verktyg som hjälper dem att synliggöra diskriminering. Verktyg som håller över tid och inte glöms bort när samhällsdebatten skiftar.

12.3 Vad betyder detta för samtiden

Vad händer med samhället och vår samtid om de som ska granska och informera folket saknar de rätta verktygen att göra det?

Vi anser att det finns en allmän uppfattning att en akademisk utbildning ger en typ av status. Att det ingår en typ av respekt att vara akademiskt utbildad, det ger möjligheten till en annan typ av jobb och maktposition i samhället. Att läsa på högskola ger liknande möjligheter. Men någonstans upplevs en skillnad mellan en akademisk utbildning och en högskoleutbildning, den förstnämnda inhyser en annan typ av respekt och status.

Vårt resultat visar tydligt att Södertörns högskola inkluderar etnicitet betydligt fler gånger än övriga universitet. Etnicitet prioriteras alltså i de flesta fall på högskolan men inte på universiteten. En tolkning av detta kan vara att etnicitet inte är en statusfråga på samma sätt som genus/kön, då det ges större utrymme i universitetens styrdokument. Att etnicitet saknar samma status som genus/kön visar ännu en gång på diskursiv diskriminering och en osynlig hierarki i kunskap. Det påverkar i sin tur samhället, politiken, debatten och nyhetsrapporteringen.

Agendasättande journalistik innebär att de samhällsfrågor som medier prioriterar blir de frågor som massmediepubliken anser vara viktigast (Nationalencyklopedin, 2006). Om medier fortsätter med homogen rapportering är det vad publiken får ta del av och det som publiken anser vara de viktiga samhällsfrågorna. Det innebär att om medier inte har ett mångfaldsperspektiv i sin rapportering kommer inte heller massmediepubliken att ha det.

Om universiteten däremot börjar implementera dessa perspektiv och journalisterna för med det från skolbänk till redaktion, kan det leda till att samhället får en annan syn på olika typer av mångfald.

Det är en annan politik som förs idag än för tio år sedan. Framförallt är det andra typer av frågor som styr debatten. Frågan om invandring har förskjutits i politiken från ett positivt synsätt till ett negativt. Många partier har skiftat i frågan och samhällsdebatten har förflyttats åt höger. I samband med att konservativa partier har fått större makt i riksdagen färgas

diskussionen överlag. I SVT:s valundersökning 2010 fanns inte “flyktingar/invandring” med bland de frågor som påverkade väljarna mest. I valet 2018 påverkades 42 procent av väljarna av frågan “flyktingar/invandring” när de skulle välja parti (SVT Nyheter, 2018).

Sverigedemokraterna (SD) var enligt SvD/Sifos senaste undersökning i december 2019 Sveriges näst största parti och med detta har en uppenbar förflyttning skett i politiken. När dessa typer av förändringar sker är journalisternas uppdrag som granskare av makten och samhället minst lika viktig som tidigare.

I november 2019 skrev fyra företrädare från SD en debattartikel i Dagens Nyheter att de vill minska och reformera Public Service (SVT Nyheter, 2019). Förslaget har även kommit från Moderaterna att införa reklam i SVT (SVT Nyheter, 2019). Möjligheten till fullt objektiv journalistik och granskning ifrågasätts och med detta också demokratin.

En tolkning av dessa två lagförslag är att samhället har tappat förtroendet för journalistiken. Uppdraget som korrekt och allsidig nyhetsförmedlare är viktig. För att behålla dessa grundpelare i journalistiken behöver journalisternas egna uppfattning om uppdraget vara klart och tydligt. Med detta behövs en mångsidig och varierad kår, både i ursprung och kunskap. Därför behöver journalistutbildningarna bli ännu tydligare i att lära ut olika typer av perspektiv och tänk.

Ett tunnelseende i rapporteringen i ett skiftande samhällsklimat kan äventyra objektiv journalistik. Om denna spiral fortsätter i takt med att politiken förflyttas och public service ifrågasätts finns en risk att demokratin och mångfald inte har en lika självklar plats i samhället och debatten.

12.4 Framtida forskning

Den här uppsatsen har tagit avstamp i styrdokument för journalistutbildningar och gjort jämförelser, dragit slutsatser och analyserat utbildningsutbudet utifrån dessa dokument. Ett förslag till vidare forskning är att kartlägga hur, och om, före detta studenter upplevt och reflekterat kring den kunskap om etnisk mångfald och genus/kön som utbildningen erbjudit under deras studietid. Samt hur detta kan ha påverkat deras jobb som journalister.

Ett annat förslag är att se på huruvida det finns en skillnad i utbildningsutbudet vad gäller högskolor och universitet. Utifrån vår studie har vi identifierat att SH är i framkant vad gäller att integrera perspektiv om etnicitet och mångfald, till skillnad från universiteten i Sverige. Vi ser gärna vidare forskning på hur detta kommer sig.

För att djupdyka ytterligare i exakt hur mycket eller lite som etnicitet inkluderas under journalistutbildningar är ett förslag på vidare forskning att titta på det totala innehållet i utbildningarna. Det innebär att intervjua lärare, analysera seminarier och föreläsningar för att ta reda på exakt hur och på vilket sätt som journalistutbildningar i Sverige tar hänsyn till mångfald.

Hur och om samhällsklimatet påverkar journalistutbildningar och vad detta kan leda till är ytterligare ett förslag till framtida forskning.

13. Referenslista

Biswas, Masudul., Izard, Ralph. (2009). *2009 Assessment of the Status of Diversity Education in Journalism and Mass Communication. Journalism & Mass Communication Educator*, 64(4), 378-39.

Boréus, Kristina. (2005). *Diskursiv diskriminering: en typologi. Vetenskaplig tidskrift*, 107(2)119-139.

Diskrimineringsombudsmannen (2019) *Etnisk tillhörighet som diskrimineringsgrund*. Hämtad 2019-11-20 från:

<https://www.do.se/om-diskriminering/skyddade-diskrimineringsgrunder/etnisk-tillhorighet-son-diskrimineringsgrund/#1>

Djerf-Pierre, Monika. (2012). *Journalisternas sociala bakgrund*. Asp, Kent (Red.) Svenska journalister 1989-2011. Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) Göteborgs universitet.

Edström, Maria (2012) Kent, Asp (red.) *Svenska journalister 1989-2011* Göteborg: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet.

Everett, E. Dennis., Pease, C. Edward,(1997) *The Media in Black and White*. London: Transcation.

Esiasson, Peter., Gilljam, Mikael., Oscarsson, Henrik., Towns, Ann., & Wängnerud, Lena. (2017). *Metodpraktikan - konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm. Wolters Kluwer Sverige AB.

Ekström, Mats. Johansson, Bengt. (red.) (2019) *Metoder i medie- och kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB.

Elliot, Katia. (2019-10-19) M-stämman: Mindre pengar och bantat utbud i public service. *SVT Nyheter*. Hämtad 2020-01-02 från:

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/m-stamman-mindre-pengar-och-bantat-utbud-i-public-service>

Frick, Hanna. (2019-05-15) 16 nya medarbetare till Expressen. *Dagens Media*. Hämtad 2019-11-19 från:

<https://www.dagensmedia.se/medier/dagspress/16-nya-medarbetare-till-expressen/>

Graf, Heike. (2007) *Mångfaldslinjer: Journalistisk produktion ur ett mångkulturellt perspektiv i Stockholm och Berlin*. Södertörns högskola: Östersjöstiftelsen

Göteborgs universitet. (2012) *Kursplan. Utbildningsplan för Journalistprogrammet Grundnivå 120 högskolepoäng*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation.

Göteborgs universitet. (2016) *Kursplan. Utbildningsplan: Journalistprogrammet, kandidat (180 hp)*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation.

Göteborgs universitet (2019) *Kurslitteratur*. Hämtad: 2019-12-19

<https://studentportal.gu.se/ny-student/kurslitteratur>

Hultén, Gunilla. (2009) *Journalistik och Mångfald*. Lund: Studentlitteratur

Huff, Richard. (2014) Transnationalism. I *Encyclopaedia Britannica*. Hämtad 2019-12-20 från: <https://www.britannica.com/topic/transnationalism>

Journalistförbundet. (2019). *Publicitetsregler*. Hämtad 2020-01-04 från:

<https://www.sjf.se/yrkesfragor/yrkesetik/spelregler-press-radio-och-tv/publicitetsregler>

Justitiedepartementet (2007) *Makten och mångfalden - eliter och etnicitet i Sverige*. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.

Löfgren Nilsson, Monica. (1997). *Hon och han i journalistutbildningen: ett pedagogiskt projekt*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.

McEwan, Claire. (2009) *Postcolonialism and Development*. New York: Routledge.

Mohammadi, Khazal (2019). Kritikstorm mot Malou efter intervju med rapparen Greekazo. *SVT Nyheter*. Hämtad 2020-01-08 från:

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/stockholm/kritikerstorm-mot-malou-efter-intervju-med-rapparen-greekazo>

Norgen, Amanda. (2019-11-21) SD vill granska public service-journalister. *SVT Nyheter*. Hämtad 2020-01-02 från:

<https://www.svt.se/kultur/s-riktar-kritik-mot-sd-s-uttalanden-om-public-service>

Nationalencyklopedin [NE]. (u.å) *Intersektionalitet*. Hämtad 2019-12-16:

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/intersektionalitet>

SOU 2006:21 *Mediernas vi och dom - Mediernas betydelse för den strukturella diskrimineringen*. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.

SFS 2009:400 *Offentlighets- och sekretesslag*. Stockholm: Justitiedepartementet.

Sveriges Radio (2019). *Producent till Sveriges Radio Drama/P3 Serier*. Hämtad 2020-01-04 från: <https://karriar.sverigesradio.se/jobs/84974-producent-till-sveriges-radio-drama-p3-serie>

Statistiska centralbyrån (2019). *Utrikes födda i Sverige*. Hämtad 2020-01-08 från:

<https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/utrikes-fodda/>

Universitetskanslersämbetet. (u.å) *Vad innehåller en kurs- och utbildningsplan?*. Hämtad 2019-11-27 från:

<https://www.uka.se/studenttratt--tillsyn/fragor--svar-om-studenttratt/kurs---utbildningsplaner.html>

Universitetskanslersämbetet. (2017) *Kurs och utbildningsplaner*. Hämtad 2019-12-19 från <https://www.uka.se/studentratt--tillsyn/fragor--svar-om-studentratt/kurs---utbildningsplaner.html>

13.1 Källor

Följande länk innehåller allt material vi har analyserat.

<https://drive.google.com/open?id=1IieCy26gYYF3lXOZqPTmchEWhFKqzFk8>

14. Bilagor

ALLA UTBILDNINGAR bilaga 1

BILAGA 1 - utbildningar i studien	1989	1999	2009	2019
Göteborgs Universitet				
Linnéuniversitet				
Mittuniversitetet				
Stockholms Universitet				
Södertörns Högskola				
- Journalistik & multimedia				
- Journalistik och religion				
- Journalistik inriktning idéhistoria				
- Journalistik inriktning historia				
- Journalistik inriktning etnologi				
- Journalistik, människa & miljö				
- Journalistik inriktning nationalekonomi				
- Journalistik inriktning sociologi				
- Journalistik inriktning statsvetenskap				
- Journalistik & digitala medier				
Umeå Universitet				
- Vetenskapsjournalistik				
- Kulturjournalistik				
- Journalistprogrammet				
Grönmarkering = befintlig utbildning				
Svart markering = ingen utbildning det året				

Bilaga 5. Exempel på utbildningsplan

Linnéuniversitetet
Kalmar Växjö

Dnr: 2018/3161-3.1.1.3

2019

Utbildningsplan

Fakulteten för konst och humaniora

Journalistik och medieproduktion, 180 högskolepoäng
Journalism and Media Production Programme, 180 credits

Nivå
Grundnivå

Fastställande av utbildningsplan
Fastställd 2009-09-15
Senast reviderad 2018-12-03 av fakultetsstyrelsen inom Fakulteten för konst och humaniora
Utbildningsplanen gäller från och med höstterminen 2019

Förkunskaper
Grundläggande behörighet samt Samhällskunskap 1b / 1a1 +1a2 eller Samhällskunskap A (Områdesbehörighet 6/A6).

Programbeskrivning
Utbildningens syfte är att studenten ska tillägna sig kunskaper och färdigheter som möjliggör arbete inom mediebranschen och fortsatta akademiska studier och forskning i ämnet journalistik.

Programmet består av ämnena journalistik 90 hp och medieproduktion 90 hp. I ämnet journalistik ligger tyngdpunkten på att studenten utöver de professionella färdigheterna tillägnar sig ett publicistiskt perspektiv och i detta integrerar ett teoretiskt och analytiskt förhållningssätt. I ämnet medieproduktion ligger tyngdpunkten på att studenten ska kunna tillämpa de teoretiska kunskaperna genom att självständigt producera och även analysera journalistik för radio, TV, press och webb.

Mål
Centrala examensmål enligt Högskoleförordningen

Kunskap och förståelse
För kandidatexamen skall studenten

- visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets vetenskapliga grund, kunskap om tillämpliga metoder inom området, fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor.

Färdighet och förmåga
För kandidatexamen skall studenten

Från Linnéuniversitet 2019. Utbildningsplanen har fler sidor.

Bilaga 6. Exempel på kursplan

Dnr: 2019/1549-3.1.2.2

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kursplan

Fakulteten för konst och humaniora
Institutionen för medier och journalistik

1JO101 Journalistikens grunder, 7,5 högskolepoäng
Basic Journalism, 7.5 credits

Huvudområde
Journalistik

Ämnesgrupp
Journalistik

Nivå
Grundnivå

Fördjupning
GIN

Fastställande
Fastställt 2009-11-20
Senast reviderad 2019-05-16 av Fakulteten för konst och humaniora. Revidering av litteraturförteckning och standardformuleringar.
Kursplanen gäller från och med höstterminen 2019

Förkunskaper
Grundläggande behörighet samt Samhällskunskap A (områdesbehörighet 6 med undantag från Engelska B)

Mål
Studenten ska efter genomgången kurs kunna:

- Beskriva journalistikens historia och utveckling samt det nutida medielandskapet
- Beskriva och förklara journalistikens och journalisters villkor och roll i samhället
- Beskriva och jämföra olika journalistiska berättargenrer
- Beskriva nyhetsvärderingsteori och använda nyhetsvärderingskriterier
- Värdera journalistik utifrån lagstiftning och etiska spelregler

Innehåll
Kursen introducerar ämnet journalistik på grundläggande nivå avseende vetenskapliga, samhälleliga och yrkesrelaterade aspekter på journalistikens roll och villkor.

Undervisningsformer
Undervisning sker genom föreläsningar, seminarier och övningar.

Examination
Kursen bedöms med betygen Underkänd, Godkänd eller Väl godkänd.
För betyget Godkänd ska kursens mål vara uppnådda. Betygskriterier för betyget Väl godkänd meddelas skriftligen vid kursstart.
Examination sker genom förmerna skriftlig tentamen, inlämningsuppgift och seminarium.

Från Linnéuniversitetet 2019. Kursplanen har fler sidor.

Bilaga 7. Exempel på litteraturlista

Om universitetet beslutat att en student har rätt till särskilt pedagogiskt stöd på grund av funktionsnedsättning, har examinator rätt att ge ett anpassat prov eller att studenten genomför provet på ett alternativt sätt.
Förnyad examination ges i enlighet med Lokala regler för kurs och examination på grundnivå och avancerad nivå vid Linnéuniversitetet.

Kursvärdering

Under kursens genomförande eller i nära anslutning till kursen genomförs kursvärdering. Resultat och analys av genomförd kursvärdering ska skyndsamt återkopplas till de studenter som genomfört kursen. Studenter som deltar vid nästa kurstillfälle erhåller återkoppling vid kursstart. Kursvärdering genomförs anonymt.

Kurslitteratur och övriga läromedel

Obligatorisk litteratur

Ask, Sofia. (2011). *Hållbara texter : Grunderna i formellt skrivande* (2., [rev. och utök.] uppl., ed.). Stockholm: Liber. (93 s)

Häger, Björn (senaste upplaga) *Reporter. En grundbok i journalistik*. Stockholm: Norstedts. Urval.

Människorna, medierna och marknaden: Medieutredningens forskningsantologi om en demokrati i förändring (2016). Stockholm: Wolters Kluwer. Urval.

Nord, Lars & Strömbäck, Jesper. (senaste upplaga). *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur. Urval

Weibull, Lennart och Wadbring, Ingela. (senaste upplaga). *Massmedier. Nya villkor för press, radio och tv i det digitala medielandskapet*. Stockholm: Ekerlids förlag. 380 s.

www.sjf.se/yrkesfragor/etik/spelregler-for-press-radio-och-tv

Kompendium Journalistikens grunder.

Från Linnéuniversitetet 2019. I detta fallet är litteraturlistan med i respektive kursplan. I andra fall är litteraturlistan ett enskilt dokument.